

UNDP – Societatea Academică din România (SAR)
7/2001

SUMAR

REZUMAT EWR 7/2001

POLITIC

**Tendențe: Deși premierul se bucură de încredere, tensiunile
politice sunt în creștere**

EVOLUȚIA PRINCIPALILOR INDICATORI

INDICATORI	Tendința. Generală	Ultima evoluție	Nov 2001	Oct 2001	Sep 2001	Aug 2001	Iul 2001	Iun 2001	May 2001	Apr 2001	Mar 2001	Feb 2001	Ian 2001
Creștere PIB (trimestrial analizată) %	↗							5.1			4.8		
Devalorizarea leului, %	↘	↘	1.67	1.81	1.40	1.42	1.59	1.41	1.91	2.35	1.87	2.06	2.26
Inflația, %	↘	↗	2.7	2.4	1.9	2.2	1.3	1.6	1.7	2.7	2	2.3	3.7
Producția industrială, % evoluție	↗	↘			-0.5	-1.7	0.2	-5.3	7.6	-3.4	11.4	4.1	4.9
Deficit comercial, FOB/CIF (milioane US\$)	↗	↗↗		508.5	145.4	198.1	272	294	484	447	228	334	260
Rata șomajului, %	↘	↘		7.7	7.8	8.1	8.4	8.8	9.3	9.9	10.4	10.8	10.8
Număr de angajați (,000)	↗	↗			4,551.7	4,546	4,542	4,530	4,521	4,485	4,467	4,448	4,414
Salariu net, % evoluție (Ian 2001 = 104 US\$)	–	↗		2.7	-0.3	0.4	2.6	0.6	-5.7	5.1	6.7	-7.2	
Creșterea cifrei de afaceri a companiilor străine din România (KPMG sondaj trimestrial), %	↗	↗				65*		60			55		
Neîncrederea în lumea exterioară, (de acord cu „Nici o organizație internațională precum FMI sau UE n-ar trebui să spună românilor cum să-și conducă țara”) %	↘	↘		53.3							56		
Încrederea în Guvern (actualul guvern poate îmbunătăți situația) (sondaj BOP), %	↘	↗	49.1	47.4		48**		46			57		
Pesimism, % (Țara se îndreaptă într-o direcție greșită)	–	↗	48	42.8		44**	54		52			54	53
Bunăstare subiectivă, % (trăiesc mai bine decât anul trecut)	–	↗	22.5			18.7**			19	16		18	17

* previziune

** exclusiv pentru populația urbană

PE SCURT

Indicatorii din ultima lună anunță o tendință îngrijorătoare a economiei românești: inflația este în creștere și s-a înregistrat cel mai mare deficit comercial din acest an - de peste trei ori mai mare în octombrie față de septembrie.

Secțiunea **Regional** a raportului explică de ce rezultatele recentelor alegeri prezidențiale din Bulgaria nu vor avea un efect semnificativ asupra procesului de integrare în UE al vecinilor de la sud. Analiza ultimului set de rapoarte de țară ale Comisiei Europene demonstrează din nou că există un cerc vicios între ritmul scăzut al creșterii, nivelul redus al investițiilor și prognozele pesimiste ale Comisiei - care descurajează posibili investitori străini în zonă și devin astfel predicții auto-confirmate. În cazul României și Bulgariei, acest cerc vicios poate fi spart doar de un angajament ferm din partea UE de a integra cele două țări într-un viitor nu foarte îndepărtat.

Secțiunea **Politic și Legal** continuă analiza raportului Comisiei Europene și dă un avertisment în privința politicilor de media în România. Setul de indicatori urmăriți prin sondaje arată de asemenea că nemulțumirea generală este în creștere.

Secțiunea **Social** ia în considerare efectele adoptării bugetului de stat pe 2002 în ceea ce privește sindicatele. Chiar dacă acestea sunt nemulțumite de aparenta incapacitate a guvernului de a pune în practică anumite promisiuni de la începutul mandatului, potențialul distructiv al acestor stări de spirit este în scădere, deoarece liderii de sindicate au mai mult de câștigat cooperând cu guvernul decât dintr-o confunțare cu acesta. Secțiunea include o analiză specială a situației din Valea Jiului, unde sărăcia extremă amenință serios stabilitatea socială iar măsurile active de ocupare a forței de muncă au dat rezultate dezamăgitoare.

În fine, secțiunea **Economic** analizează efectele introducerii Euro asupra economiei românești. Autorii afirmă că ar fi contraproductivă legarea prea strânsă a leului de Euro înainte de integrarea României în UE. De asemenea, această secțiune se concentrează asupra politicilor agricole și rămânerii în urmă în programul Sapard.

TENDINȚE: DEȘI PREMIERUL SE BUCURĂ DE ÎNCREDERE, TENSIUNILE POLITICE SUNT ÎN CREȘTERE

Recentul Raport de țară al Comisiei Europene a adus puține surprize. Așa cum am estimat¹, Comisia nu a semnalat vreun progres semnificativ în nici un domeniu ci doar îmbunătățiri punctuale, cum este cazul protecției minorităților. Totodată, au apărut progrese limitate în domeniul reformei administrative și juridice, dar stagnare în ce privește protecția mediului. Raportul apreciază faptul că România are acum un guvern capabil să-și susțină legile în Parlament și compară favorabil executivul Năstase cu cel anterior, de coaliție.

Tot conform acestui Raport, România ar putea intra în Uniunea Europeană cel mai devreme în anul 2007, iar primul val al extinderii poate include mai mult de cinci țări², așa cum se estimase inițial. Prima informație nu reprezintă deloc o noutate, se știa că România nu va fi inclusă în primul val al extinderii. Dar nu este foarte clar cum va fi afectată România de creșterea numărului de state admise în viitorul apropiat. Cu cât sunt mai multe țări ce vor intra în UE cu atât va fi mai mare efortul Uniunii, e vorba de cheltuieli bugetare crescute, dar și de adaptarea mecanismelor decizionale interne. De aceste schimbări ar putea profita România, care se poate pregăti mai bine pentru aderare. Dar aceste costuri suplimentare pot fi și un motiv de blocare a extinderii, invocabil de unele țări membre. Așa că nu este prea clar dacă guvernul român trebuie să se bucure sau să se îngrijoreze de ultimele evoluții politice la nivel european.

Mai curând, nici una, nici alta. De fapt, guvernul ar trebui să fie preocupat de mecanismul aproape perfect pe care a reușit să-l pună în practică. Este vorba despre faptul că pe canalele TV aproape că lipsesc criticile la adresa cabinetului Năstase. Pe de altă parte, deși pe agenda politică au fost subiecte foarte sensibile – de la aprobarea bugetului, la tratatul cu Rusia – criticile din partea opoziției au fost pur și simplu retorice, dacă nu chiar demagogice. Populația nu se simte reprezentată nici de presă, nici de către membrii Parlamentului. Principalele preocupări ale oamenilor nu sunt nici integrarea europeană, nici tratatul cu Rusia ci inegalitățile sociale, injustiția și corupția. Aceste nemulțumiri au dus la participarea a mii de oameni la diferite proteste de stradă în cursul lunii noiembrie.

---

¹ vezi "Raportul privind potențialul de criză" nr. 6

² De fapt include zece țări, inclusiv țările baltice și Slovacia, lăsând pe dinafară România, Bulgaria și Turcia

Statisticile arată că, deși românii recunosc că actualul guvern e mai bun în comparație cu precedentele, nemulțumirile legate de sistemul politic și de clasa politică sunt în creștere; de asemenea, este tot mai răspândită convingerea privind omniprezența corupției. Astfel, 67% dintre românii adulți sunt nemulțumiți de modul în care funcționează democrația, în timp ce 86% consideră că se poate trăi mai bine doar dacă se apelează la metode necinstite.

Fig. 1. Satisfacția față de performanțele democrației

Cât de satisfăcut sunteți de performanțele democrației?	%
Da	32.9
Nu	67.0
NR/NS	0.1

Că această frustrare socială nu se bazează pe atitudini autoritariste reziduale se vede din faptul că oamenii nu apelează la alternative nedemocratice. Românii își detestă sistemul și clasa politică, dar majoritatea și-ar apăra Parlamentul sau partidele dacă acestea ar fi amenințate, după cum ar respinge un regim militar sau reîntoarcerea la comunism deși ar prefera mai curând un guvern non-politic.³

Fig.2. Aria opiniilor anti-democratice

	Acord	Dezacord
	%	%
Ați fi de acord cu dizolvarea parlamentului și a partidelor politice	19.4	71.8
Președintele ar trebui să conducă țara	30.2	65.1
Țara ar duce-o mai bine dacă ar fi condusă de armată	13.2	80.7
Mereu aceiași oameni profită din toate schimbările, în vreme ce oamenii cinstiți ca mine continuă să ducă o viață grea	82.3	3.9
Ar trebui să ne întoarcem la comunism	17.7	77.8
În loc de guverne politice ar trebui să avem guverne de experți	59.2	31.9

În interiorul partidului de guvernământ se petrece acum un proces îndelung așteptat: cineva mai tânăr decât Ion Iliescu a început să fie recunoscut ca succesor la președinție. Premierul Adrian Năstase este primul care obține această performanță, reușita sa fiind susținută atât de bunele rezultate ale guvernului cât și de coabitarea pașnică cu președintele Iliescu, rolul politic al acestuia din urmă devenind tot mai neimportant, și în afacerile externe (unde de fapt niciodată nu a contat semnificativ) cât și în politica internă. Nu în cele din urmă, performanțele lui Năstase depind și de tratamentul preferențial de care se bucură din partea mass-media (vezi mai jos secțiunea **Media**). Această atenție, de fapt, lipsa unei perspective critice, este dezavantajoasă pentru liderii opoziției politice. Chiar și cei care continuă să fie în atenția presei, precum primarul capitalei, Traian Băsescu, joacă un rol secundar, fiind devansați de liderii partidului de guvernământ sau de către Vadim Tudor.

³ Sondaj de opinie CURS Euro-Barometru pe luna octombrie, realizat pentru SAR.

Fig.3. Corupția subiectivă

	CURS-SAR Martie 2000 %	CURS-World Bank Mai 2000 %	CURS- Eurobarometru Oct 2001, %
Aproape nici un funcționar public nu este implicat	1.4		0.4
Sunt implicați doar unii funcționari	26.8		10.7
Sunt implicați aproape toți funcționarii publici	65.5	63.0	86.2

Cum se pot rezolva nemulțumirile. Anti-corupția

Guvernul a publicat recent o strategie anti-corupție la nivel național. Deși a apărut după ce a fost îndelung solicitată de către organizații internaționale precum Banca Mondială sau UE și este primul document oficial care abordează fondul problemei, strategia a fost prost primită de o opinie publică tot mai neîncrezătoare. Și mass-media au tratat strategia cu scepticism, interpretând atenția acordată corupției mărunte ca o lipsă a voinței politice de a ataca corupția la nivel înalt.

Fig. 4. Opinii politice

	%
Adrian Năstase	26.9
Ion Iliescu	23.1
Corneliu Vadim Tudor	14.9
Theodor Stolojan	9.6
Traian Băsescu	8.8
Mugur Isărescu	2.8
Teodor Meleșcanu	2.6
Marko Bela	2.4
Petre Roman	2.2
Emil Constantinescu	1.4
Mircea Geoană	1.4

De fapt, este normală abordarea cu prioritate a corupției minore. Experiența negativă cauzată de contactul direct cu funcționari publici corupți alimentează percepția că întreg aparatul administrativ ar fi corupt⁴. De aceea, semnale pozitive se transmit și prin rezolvarea unor cazuri de corupție minoră, nu doar a celor în care sunt implicați așa-numiții “rechini”.

Strategia abordează pentru prima dată și alte domenii importante, precum limitarea statutului imunității parlamentare (ceea ce însă

va implica modificări constituționale), dar nu va avea eficiență practică în alte privințe, cum ar fi:

1. Reglementarea conflictului de interese

Planul de acțiune anti-corupție subliniază necesitatea reglementării situațiilor de conflict de interese, însă nu spune ce ar trebui făcut în acest sens. Un bun început ar fi recunoașterea faptului că această reglementare, ca și punerea în

⁴ Vezi secțiunea *Politic* a “Raportului privind potențialul de criză” nr. 2/2001

practică a măsurilor deja existente sunt constant sabotate de lipsa voinței politice. În ultimul deceniu au fost mai multe tentative de separare a politicului de sfera afacerilor și, înainte de a lansa noi promisiuni în acest sens, ar trebui văzut ce a dus la eșuarea precedentelor încercări. De fapt, răspunsul este simplu: inițiativele anterioare au fost împiedicate chiar de formațiunile politice care le-au promovat.

Chiar președintele Iliescu a susținut, în timpul guvernului Văcăroiu, un proiect de lege prin care membrilor Parlamentului nu li se permitea să fie și în consiliile de administrație ale întreprinderilor de stat, numai că acest proiect a fost respins de către legislativul din acea vreme. De asemenea, actualul partid de guvernământ a inclus în 2000, pe listele sale electorale, mai mulți lideri sindicali.

Oare va fi altfel în 2001? Au Ion Iliescu și Adrian Năstase mai multă putere sau mai multă voință să se confrunte cu susținătorii lor din eșaloanele inferioare? Dacă răspunsul la această întrebare este negativ, atunci nimic nu mai poate fi făcut.

Conflictul de interese nu este doar o practică larg răspândită în România, ci se regăsește chiar și în legislația de dată recentă⁵. Guvernele anilor 1996-2000 au sprijinit acest fenomen, ca și cel actual.

Există suficientă voință politică pentru a rezolva această problemă? Nimic nu este mai simplu, la nivel formal, decât elaborarea unei legi care să amendeze existența conflictelor de interese și care să fie ulterior aprobată de către Parlament⁶. Desigur că trecerea legii prin Parlament se va dovedi foarte dificilă, dar cel puțin o astfel de inițiativă ar reprezenta un semnal politic și totodată un punct de plecare. Legea ar putea fi un act reglementativ cât mai simplu, care să formuleze principii și sancțiuni clare și care să nu afecteze în vreun fel legislația deja existentă. De asemenea, ar putea fi adoptate reglementări care să interzică angajarea în instituții publice a rudelor apropiate. Dacă nu se iau astfel de măsuri orice strategie anti-corupție devine inutilă.

2. Eradicarea corupției din justiție și din instituțiile de ordine publică

Situațiile speciale necesită un tratament special, și acesta este cazul corupției din justiție și din instituțiile de apărare a ordinii publice. Campanii punitive de genul celor inițiate de ministrul Rodica Stănoiu nu au cum să rezolve problema și nu fac decât să fie interpretate ca o interferență a politicului în justiție, lucru specificat deja în ultimul raport al Comisiei Europene.⁷

---

⁵ Precum revizuirea, în 1998, a Legii Televiziunii publice în ce privește componența Consiliului de Administrație, ceea ce a dus la legalizarea conflictului de interese, situație unică în Europa.

⁶ Există pachete de legi deja elaborate, precum "*US Agency for Government Ethics*". Nici un partid politic din România nu a fost însă interesat până acum să le adopte.

⁷ Raportul Comisiei Europene privind România, pag. 20

În aplicarea strategiei anti-corupție trebuie pornit chiar de la structura sistemului, de la organizarea acestor instituții. Slaba eficiență a acestor instituții în impunerea legii și asigurarea ordinii este o consecință a lipsei lor generale de transparență, determinată la rândul său de statutul lor organizațional.

Deși strategia admite că supra-reglementarea procedurilor administrative contribuie la menținerea corupției, nu menționează însă nici o măsură de înlesnire a procedurilor din justiție și sistemul de ordine publică. Proiectul de lege privind statutul poliției este unul modest deoarece menține încă o structură centralizată și bazată pe ierarhii rigide, fără prevederi care să permită un control eficient, pe orizontală. Impunerea legii și ordinii se face în folosul comunităților și acestea ar trebui să aibă posibilitatea de a verifica modul în care poliția își face datoria. Totodată, actualul proiect de lege nu prevede suficiente măsuri, iar cele care există sunt neclare, asupra modului în care administrația locală poate controla activitatea poliției locale. Același situație este și în cazul Procuraturii, a cărei activitate de investigație se face în condițiile lipsei unei organizări judicioase. De fapt, ar trebui reformat întregul statut de funcționare a Procuraturii, instituție încă ineficientă și opacă, care perpetuează o cultură organizațională de tip comunist.

De fapt, cea mai potrivită cale de a contracara corupția din instituțiile de ordine publică este restructurarea lor. După ce multă vreme aceste instituții au deținut o putere prea mare asupra destinului oamenilor, a venit momentul să se transforme în “furnizori” de bunuri publice – legea și ordinea, în acest caz – putând fi controlate asupra calității serviciilor oferite.

3. Folosirea unor instrumente deja existente

Un alt punct slab al strategiei anti-corupție este creditul acordat în aplicarea acesteia unor mecanisme care sunt deja la îndemână. România suferă, printre altele, și de multiplicarea la nesfârșit a unei legislații ineficiente. Încă din 1999 au fost adoptate legi cu impact potențial asupra responsabilității publice, dar abia acum, menționată doar în trecut de această strategie, a fost promulgată Legea liberului acces la informațiile de interes public (legea 544/2001). Această lege este de fapt una a responsabilității deoarece solicită tuturor instituțiilor publice să-și desfășoare activitatea în mod transparent și să prezinte oficial rapoarte financiare, ce urmează să fie publicate anual în *Monitorul Oficial*. Legea mai cere ca toate documentele care nu sunt secrete să fie făcute publice din oficiu. Dacă guvernul își ia în serios rolul său în campania anti-corupție, atunci nu este nevoie de nici o lege sau strategie specială (excluzând reglementările privind conflictul de interese) în afara celei a liberului acces la informații. Dacă, de exemplu, instituțiile publice ar prezenta criteriile după care au fost selectate companiile câștigătoare ale unor licitații, atunci ar dispărea toate suspiciunile de corupție din jurul acestora.

Voința politică de a schimba lucrurile se vede cel mai bine atunci când se folosesc mijloacele deja existente și nu când se propun noi strategii sau proiecte de lege.

**RAPORT DE AVERTISMENT PRIVIND
POTENȚIALUL DE CRIZĂ - ROMÂNIA 7 / 2001**

Actualul guvern se află în fața unui test important. Legea accesului la informații, rezultat al unei bune colaborări între organizațiile societății civile și Ministerul Informațiilor Publice, trebuie aplicată de fapt ca o strategie anti-corupție. Dacă va fi însă implementată cu ezitări sau va rămâne la stadiul unor drepturi care nu se pun în practică, atunci impactul său asupra restructurării sectorului public va fi minor, iar credibilitatea întregii campanii anti-corupție va fi serios afectată.